

Mønter fra Østgrønlandske Handel

Af Jørgen Sømod

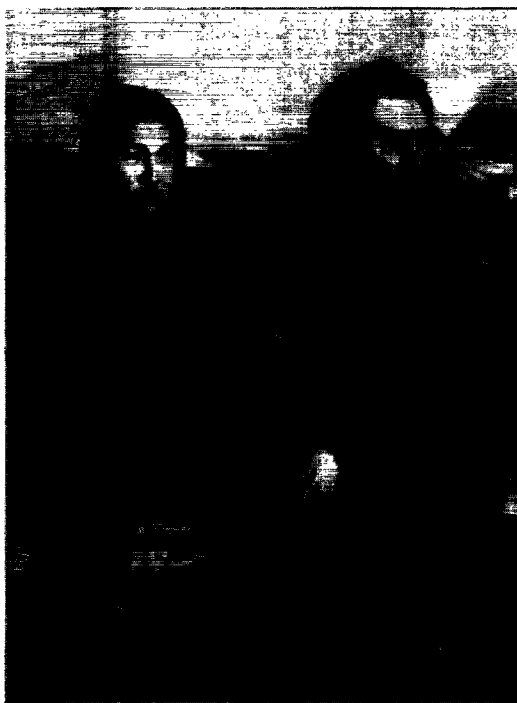
Indenrigsminister Orla Lehmann har møde med en udsending fra det dansk-engelske firma Westenholz & Co. Man diskuterer en koncession på minedrift i Grønland. Lehmann kender udmærket til firmaet Westenholz & Co., hvis hovedinteressent, Ragner Westenholz gennem Det danske Gaskompagni er dybt involveret i at anlægge en lang række gasværker i Danmark.

Den udsendte er ikke en almindelig forretningsmand, men en aristokratisk eventyrer, en mineralog, som i årevis har berejst Grønland og anlagt en blymine, brudt kryolit, fundet sølv og iøvrigt ledt efter alle andre ting af værdi. Hans navn er Joseph Walter Tayler og som mødet med Orla Lehmann skrider frem, føler Tayler, at hans dage som mineralog hos Westenholz & Co. er talte. Hans karriere må fortsætte på anden vis.

Han vandrer ned mod Hotel d'Angleterre, hvor han har indlogeret sig. Han tænker på de utallige skibe som fragter varer til og fra Grønland. Men kun til Vestgrønland. Der er ingen skibe, der sejler til Østgrønland. Forståeligt, kli-

maet er meget baskere dér. Men landet må indeholde ufattelige rigdomme. Fugleliv, pelsdyr, muligheder for minedrift, en indfødt befolkning, som gerne vil erhverve europæiske produkter for et par sælskind. Han ser det hele for sig. Det forjættede ubenyttede jomfruelige land ligger rede til at blive indtaget. Og erobreren skal være ham selv. Han forestiller sig oprettelse af et stort handelskompagni. Som hans landsmænd tidligere indtog store områder i Asien, Amerika og Afrika vil han, J. W. Tayler indtage Østgrønland. Han ser for sig skibe, pakhuse fyldte med varer, handelsstationer i det kolde nord og miner, hvor de værste lykkejægere frivilligt har meldt sig for at fravriste jorden dens rigdomme.

Tayler vandrer stadig rundt i Københavns gader, planen står ganske klart for ham. Selv den mindste detaille er passeret for hans indre syn. Intet spørgsmål vil længere være ham fremmed. Han styrer nu mod hotellet og skriver et brev til Orla Lehmann. Han vil nok en gang i audiens. Han vil have koncession på de østgrønlandske rigdomme.

Mineralog Joseph Walter Tayler med en grønlandsk medhjælper. Maleri af John Edgar Williams omkr. 1860.

Orla Lehmann tager nok en gang imod denne fantastiske englænder, der ikke bare ligner en der har prøvet alt, men vitterlig har prøvet. En spændende person, som ikke vil lade sig overraske af noget som helst. Og Tayler fortæller om sine planer. Han lægger en glødende ildhu for dagen. Orla Lehmann lader sig næsten rive med, men standser. Har De kapital til sådan et projekt? Den skaffer jeg i London, lyder det prompte svar. Man diskuterer nu en række praktiske spørgsmål og før Tayler forlader den danske indenrigsminister, har han fået løfte om, at så snart han har skaffet det fornødne økonomiske grundlag, skal han få sin ønskede koncession.

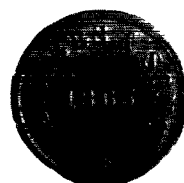
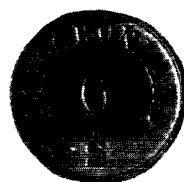
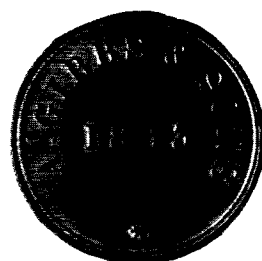
Tayler rejser straks til London. Henvender sig til et antal betydningsfulde personer, der alle rives med af hans begejstring. Alle, som ikke kunne tænkes at ville forlade England for en stund, kan nu for en aktie til 20 pund alligevel være med. De kan sidde foran pejsen og tænke på de pelsklædte mænd, som næsten helt oppe ved Nordpolen vil tjene penge til dem.

I sin søgen efter kapital kommer Tayler i forbindelse med handelshuset Antony Gibbs & Sons, Bishopsgate Street 15 i London. Det er et firma med kassebeholdning og soliditet. Jo, man vil da gerne være med. Men de der småaktionærer kan De godt droppe. Foretagendet skal drives i vort navn og De herr Tayler bliver som ansat hos os.

Tayler accepterer, han skriver kontrakt med Gibbs og opnår sin koncession.

Gibbs & Sons vil anvende 12.000 £ til et foreløbigt forsøg og når det er faldet heldigt ud, vil de yderligere åbne for pengekassen. Taylers koncession for hele Østgrønland gælder 30 år fra den 7. juni 1863. Hele området øst for Kap Farvel. Handel med indfødte, jagt, fiskeri, minedrift og alle de andre muligheder, der tænkes kan. Man skal blot aflevere 5% af værdien af de nedhentede varer til den danske stat, dog lidt mere for eventuel kryolit; man skal forsøge at kristne den indfødte befolkning og give deres børn skoleundervisning.

Så havde den danske indenrigsminister snakket om én der hed Erik den Røde, som for næsten 1.000 år siden drog til Grønland og hvis Tayler fandt spor efter ham eller hans efterkommere

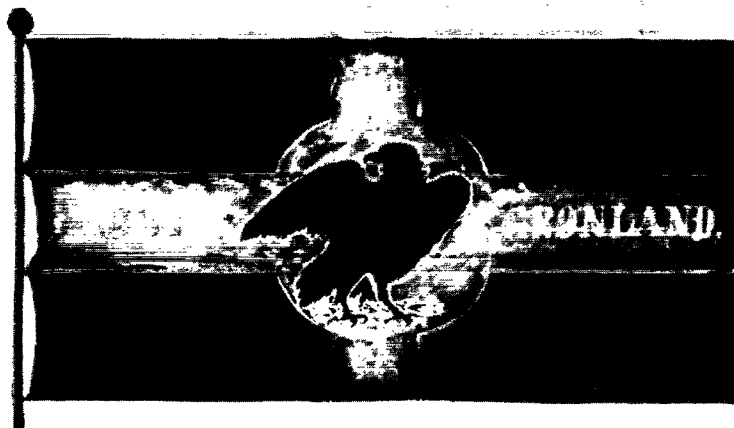

Montheskrivelse:

- 1) 1 daler
Forside præget: A. GIBBS & SONS / 1863 / *
Bagside præget: ØST GRØNLAND / 1 / DALER
Messing, 34½ mm.
2. 24 skilling
Forside præget: A. GIBBS & SONS / 1863 / *
Bagside præget: ØST GRØNLAND / 24 / S
Messing, 29 mm.
3. 6 skilling
Forside præget: A. GIBBS & SONS / 1863 / *
Bagside præget: ØST GRØNLAND / 6 / S
Messing, 24 mm.
4. 1 skilling
Forside præget: A. GIBBS & SONS / 1863 / *
Bagside præget: ØST GRØNLAND / 1 / S
Messing, 18 mm.

1 daler svarer til 96 skilling. 24 skilling er således en kvart daler. 1875 blev en daler omregnet til 2 kroner og 1 skilling til 2 øre.

*Sketch of the distinguishing flag
adopted in the East Greenland Trade.*

Skitsen til det østgrønlandske flag.

eller andre europæere, skulle han straks meddele det. Og hvis han fandt oldsager, skulle han sende dem til København, for det var nemlig noget man interesserede sig for.

Tayler følte sig som en hel lille vicekonge. Og det ikke helt uden grund. I realiteten havde Danmark afgivet en del af sin suverænitet selvom koncessionskontrakten lod meddele, at området skulle forblive under dansk overhøjhed.

Antony Gibbs i London lå ikke på den lade side. Kontraktligt skulle de have en ansvarlig agent i København. Det blev det dengang mægtige handelsfirma Moses & Søn, G. Melchior, som havde stor erfaring med indførsel af varer fra oversøiske områder. Videre udrustede Gibbs & Sons to dampskibe, Caroline og Baron Hambro. August 1863 blev de sendt afsted mod Østgrønland.

De første synlige tegn på suverænitet er et flag og egne penge. Begge dele hav-

de Gibbs & Sons tænkt på. Man huskede vel på paragraffen om den danske overhøjhed og lod flaget udforme som et dannebrogflag, men med en sort ravn i midten og teksten ØST GRØNLAND med guldbogstaver. Tilsvarende fik man præget mønter med de danske nominaller daler og skilling. Ikke af sølv, men af messing.

Efterhånden som skibene nærmede sig Grønland, viste isen sig. Tykkere og tykkere islag og en ubeskrivelig blæst vanskeliggjorde sejladsen. Uheld på uheld bevirkede, at man mismodigt måtte opgive en landgang på Østgrønland. Man vendte om. Det ene skib søgte først i læ i det mindre barske Vestgrønland, det andet returnerede direkte tilbage til England.

Det var et slukøret selskab i London, som besluttede at opgive projektet for stedse. Tilbage lå i en cigarkasse et antal messingmønter, som der aldrig blev brug for.